

Børn og skilsmisse

Børn hader skilsmisse, for de elsker som regel begge deres forældre, og når forældrene beslutter at flytte fra hinanden, vil den bedste løsning for dem være, at forældrene bliver gode venner og derefter lever lykkeligt sammen til deres dages ende. Børnene føler sig splittede og udtrykker det på den måde, at det ikke er forældrene, der bliver skilt. De går bare fra hinanden. Det er børnene, der bliver skilt – delt – lige ned midt igennem deres personlighed.

Sådan oplever børnene det, men det skal understreges, at forældre, der bliver sammen for børnenes skyld, gør børnene en bjørnetjeneste. Sådanne børn vokser op i en familie, hvor de ikke oplever et normalt kærlighedsforhold mellem forældrene, og de får selv en alt for central rolle. Ikke mindst med hensyn til loyalitet over for begge forældre, som ofte har problemer med den gensidige loyalitet.

Når forældre skal fortælle deres børn om, at man besluttet at blive skilt, er det som regel både skræmmende og smertefuldt. Mindst af alt ønsker man at gøre sine børn ondt, og de fleste forestiller sig, at børnene bliver ulykkelige. Det gør de sandsynligvis også. I de fleste tilfælde vil forældrenes beslutning dog ikke komme bag på børnene, som jo har levet som del af en uharmonisk familie igennem et stykke tid. Man kan roligt gå ud fra, at børn ved alt, hvad der foregår i deres familie. De er som regel helt på det rene med, at den er helt gal mellem forældrene, og de har måske mest af alt undret sig over, hvorfor forældrene ikke har talt rent ud af posen.

Det er aldrig nogen god idé at undlade at fortælle børnene, hvordan det står til i familien. Selv når det drejer sig om separation eller skilsmisse, vil der som regel midt i smerten være en lettelse over, at alle familiens medlemmer, store som små, nu ved, hvad de har at rette sig efter, og så må man - hver for sig og sammen - i det omfang, det kan lade sig gøre finde ud af, hvordan den nye hverdag skal formes.

Ubehagelige beskeder kan bedst gives enkelt, direkte og ærligt, men dog med varsomhed og indføling, og det er især vigtigt, at man bliver sammen med børnene og hjælper dem med at fordøje de dårlige nyheder. Man må i givet tilfælde græde sammen med sine børn og vise dem, at det også er svært for de voksne, samtidig med at man påtager sig det fulde ansvar for beslutningen.

Det afgørende er, at forældrene er afklarede med hensyn til skilsmissen, og at de respekterer hinanden. Hvis forældrene kan finde ud af det indbyrdes, finder børnene også ud af det. Forældrene må erkende, at de har fået børnene i fællesskab, og at børnene har krav på både en far og en mor – den biologiske far og mor – også når og hvis stedforældre kommer ind i billedet.

Ofte kommer børnene i klemme i det nye forhold. Den onde stedmor og den onde stedfar fra eventyrene er ikke opstået tilfældigt. Mange børn kalder den nye familie for pap- eller

plastikfamilien. Pap og plastik dækker over, at de oplever den nye familie som en kunstig kulissefamilie. Det er ikke den rigtige familie. Det er en familie, de har fået, uden at de har ønsket det. I langt de fleste tilfælde er børnene – i hvert fald i begyndelsen - ikke glade for papfamilien. Derimod er den forælder, som er flyttet, som regel meget interesseret i, at børnene skal kunne lide den nye familie. De forskellige børn skal blive som en stor børneflok og elske hinanden. Og den nye papforælder forsøger måske at stille op som en ny mor eller far – eller måske synes børnenes egen forælder, at det skal være sådan, og mange ønsker og megen fortvivlelse kan udspille sig under disse forhold. Jalousi kommer også ind i billedet. »Betyder børnene mere for dig, end jeg gør?« Kan børnene få lov at være sammen med deres far eller mor, uden at den nye partner skal være med? Er der følelsesmæssigt overskud til alle, og er der rum til forskelle og udprøvninger?

Det er vigtigt, at forældrene tænker på, at børn er selvstændige væsner og har deres egne ønsker og deres egen loyalitet og smag. At de voksne lader børnene få fred og tid til at gøre deres egne erfaringer. At papforældrene stiller op som sådanne og ikke som nye mødre eller fædre, men sigter på, at de måske engang med tiden kan blive en god tante eller onkel, en voksen ven ved siden af de rigtige forældre. Børnene i de sammenbragte familier må også have rammer og tid og fred til at finde ud af det indbyrdes. Og de finder som regel bedst ud af det uden de voksnes indblanding. Man kan hade sine halvsøskende – eller hvilken brøkdelt det nu er – og man kan blive ved med det, eller venskaber kan udvikle sig, som kan være meget tættere end dem, man har med sine biologiske søskende. Måske fordi man har en mulighed for at vælge selv, hvad man ikke har med de biologiske søskende. Det hele kan udvikle sig positivt og konstruktivt, så papfamilien bliver den familie, som man føler sig stærkest knyttet til, men det er sjældent. I alt fald meget sjældnere end forældrene kunne ønske det.

Forældremyndighed og delebørn

I et ægteskab har ægtefællerne forældremyndighed over deres fællesbørn sammen. Det betyder, at de begge har lige ret til at bestemme fx hvilken børnehave eller skole, deres barn skal gå i, hvor mange lomme penge eller tøjpenge, barnet skal have, hvor barnet skal bo osv. Ofte indretter forældre sig sådan, at de er fælles om nogle beslutninger, og hver især tager sig af andre områder.

Ved skilsmisse ophører ægteskabet, og forholdene i familien ændres totalt. Familien sprænges – også når man "skilles som venner" - hjemmet opløses og boet deles. Men børnene skal fortsat blive ved med at have et forhold til begge deres biologiske forældre. Der er stadig et forældreskab, som skal passes, og forældrene skal tage stilling til forældremyndigheden, og hvor børnene skal bo.

Erfaringsmæssigt er det et af de allervanske-ligste spørgsmål for et par at få løst. Mange sårede følelser er forbundet med opløsning af en familie, og hvis man så oven i købet skal undvære et eller flere af sine børn i dagligdagen, eller risikere, at børnene tror, man ikke vil have dem, kan det blive næsten ubærligt.

Det er vigtigt, at den ordening, man kommer frem til ved skilsmissen, bliver etableret for børnenes skyld, og ikke for at afgøre en magtkamp mellem forældrene.

Hvis forældrene har fælles forældremyndighed og efter skilsmissen vil blive ved med at have dette, men bliver uenige om, hvordan den skal udøves, kan de ikke få nogen myndighed til at træffe afgørelse i sagen. Der er dog nu mulighed for, at parret kan få tilbudt en børnesagkyndig rådgivning, som skal hjælpe dem til selv at løse deres problemer. Henvendelse herom kan ske til statsamtet.

Reglerne i forbindelse med fordeling af forældremyndighed er sådan, at hvis man kan blive enige, retter man henvendelse til statsamtet, som derefter sørger for de nødvendige papirer.

Kan forældrene ikke blive enige om fordeling af forældremyndigheden, er det kun domstolene der må afgøre, hvem af forældrene, der skal have forældremyndigheden. Domstolene må ikke træffe bestemmelse om, at forældrene skal have fælles forældremyndighed. (De kan i øvrigt heller ikke træffe bestemmelse om, at ingen af forældrene skal have forældremyndigheden). Domstolene skal afgøre, hvem af forældrene, der skal have forældremyndigheden alene. Det indebærer, at man som forælder, der gerne vil have forældre-myndigheden, ikke bare skal prøve at overbevise domstolene om, at man selv vil være en god forælder, men også at man vil være bedre end den anden. Det siger sig selv, at dette nemt udvikler sig til en situation, hvor det, der bliver sagt, skaber endnu dybere kløfter mellem forældrene end tidligere – alt sammen til størst skade for barnet. Erfaringer viser, at langt de fleste konflikter – også forældremyndighedskonflikter – kan finde et fornuftigt leje med hjælp fra en erfaren familierådgiver – eller terapeut, men forudsætningen er naturligvis, at begge parter er villige til at medvirke til at få konflikten løst.

Det er en almindelig misforståelse, at en aftale om fælles forældremyndighed indebærer en ordening om delebørn. Det gør den ikke. Fælles forældremyndighed angiver alene, at forældrene skal være enige om de forhold, der har med forældremyndighed at gøre, herunder hvor barnet skal bo, men forældrene kan for eksempel sagtens aftale, at barnet skal bo mest hos den ene af dem. Det er ikke muligt at få statsamtet til at fastsætte en samværsordning, som indebærer, at et barn skal være lige meget hos begge forældre. En aftale om delebørn kan altså kun fungere, så længe forældrene kan blive enige om det.

Når barnet er over 12 år skal det ifølge reglerne selv spørges om, hvem det helst vil bo hos. Uanset barnets alder er det dog vigtigt, at forældrene ikke inddrager barnet i deres konflikt. Konflikten er de voksnes, og det er de voksnes ansvar, at børnene kommer så hele ud af skilsmissemis som muligt. Det er også de voksnes ansvar, hvordan de praktiske forhold i øvrigt skal ordnes, og det er vigtigt, at forældrene tænker og taler dem ordentligt igennem, evt. også drøfter, hvem man kan søge hjælp hos.

Ofte får børnene et specielt tilknytningsforhold til den ene af forældrene eller det ene sted, og det er kun mens børnene er små, at det kan anses for en god idé, at børnene skifter bopæl hver uge – eller med andre tætte mellemrum. Større børn har brug for at opbygge et eget miljø og har bedst af at bo mest hos den ene af forældrene fast og så besøge den anden.

Hvis forældrene ikke kan finde ud af at administrere den fælles forældremyndighed, må den ophæves. Det kan ske ved at parterne aftaler, hvem der skal have forældremyndigheden alene og derefter giver statsamtet besked herom. Kan forældrene ikke blive enige om, hvem der skal have forældremyndigheden alene, er det domstolene, der afgør spørgsmålet. Det siger sig selv, at en retssag om et så personligt spørgsmål er opslidende for alle parter og vil sætte sig så dybe spor, at domstolene må være absolut sidste udvej. Statsamtet har pligt til at tilbyde forældre, der er uenige om forældremyndigheden, en tværfaglig rådgivning med det formål, at parterne selv kan nå til enighed. Kampen om forældremyndigheden med indblanding af børnesagkyndige specialister kan være meget belastende både for børn og forældre. Det er derfor langt at foretrække, at forældre søger at nå frem til en mindelig løsning og derved skåner både sig selv og børnene for de sår en retssag uvægerligt vil medføre.

Af Mogens A. Lund. Speciallæge i Børnepsykiatri og Familierapeut.